

روش تحقیق – ۱

تحقیق (پژوهش) چیست؟

- ❖ در لغت به معنی یافتن یا جستجوی حقیقت آورده شده است
- ❖ تحقیق علمی: عبارت است از مجموعه قوانین و قواعدی که چگونگی جستجو برای یافتن حقایق مربوط به یک موضوع
- ❖ فرایندی برنامه‌ریزی شده، آگاهانه، نظام‌مند و قابل اعتماد برای یافتن حقایق یا فهم عمیق پدیده‌ها

تحقیق

اولین هدف تحقیق:

□ حل مشکل

محصول نهایی تحقیق:

□ افزایش دانش ما در زمینه‌های مختلف

هدف نهایی تحقیق:

افزایش میزان فهم و دانش بشر در رشته‌های مختلف برای
رسیدن به زندگی بهتر

هر چه بیشتر و بهتر پدیده‌ها را بفهمیم؛ عاقلانه و با احتیاط رفتار می‌کنیم

(فهمیده‌ترین انسان‌ها، محتاط‌ترین آنان هستند)

دانش و علم

KNOWLEDGE & SCIENCE

علم Science

□ علم یک تجمع نظام‌مند و یا روشی برای نزدیک شدن به جهان تجربی است

❖ جهانی که محدود به فاکتورهای فضا و زمان است

❖ جهانی که در اصل می‌تواند توسط پنج حس دیده شود

علم Science

□ علم انباشت دانش برای توضیح رابطه علیت است

□ علم از روش‌های نظام‌مندی استفاده می‌کند تا رابطه علیت را با آزمایش یا روش قابل مشاهده نشان دهد

علم Science

□ ماهیت علم تلاش برای پاسخ به **سوالاتی** از قبیل، چه چیزی را می‌خواهیم بدانیم، چگونه

به دانش برسیم، ارزش دانستن برای ما چیست؟

□ این سوالات در تلاش برای پاسخ دادن به **مشکل اصلی انسان** در جهت کسب دانش هستند

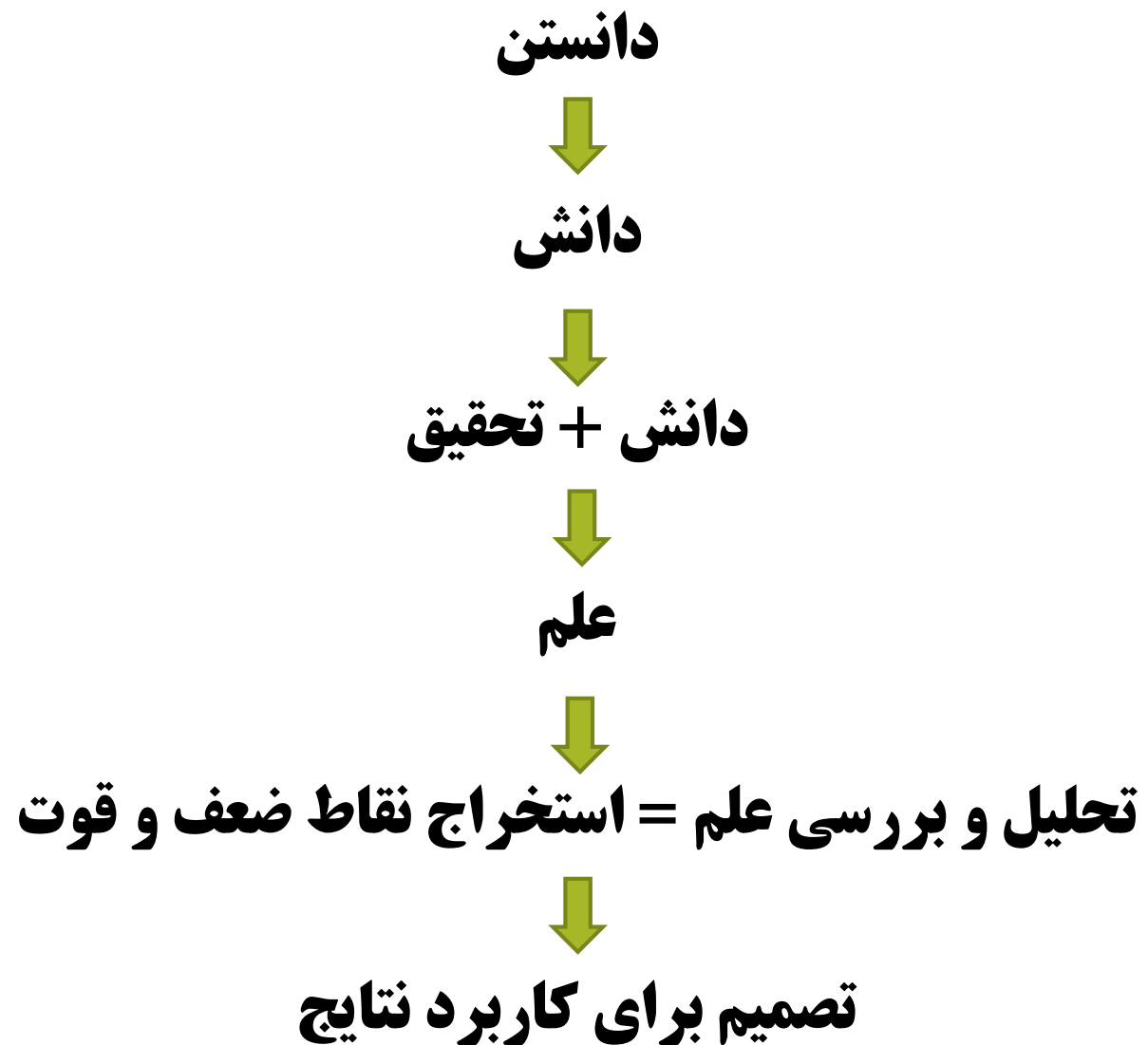
□ بنابراین علم تلاش می‌کند تا به **سوالاتی** از قبیل چه چیزی، چگونه و میزان ارزش‌ها پاسخ دهد

دانش Knowledge

Knowledge is what is known or the results of knowing

- دانش آن چیزی است که دانسته شده یا حاصل از دانستن است
- دانش، نتیجه فرایند دانستن و پیدا کردن چیزی است.
- علم مجموعه‌ای از دانش است

رابطه دانش و علم

راه‌های دانستن و منابع دانش

- **سنت:** حقایق مبتنی بر آداب، رسوم و تجارب گذشتگان (تحویل و تحول شیف‌ت)
- **تخصص:** پذیرش سخن صاحب نظران دارای دانش
- **تجربه شخصی**
- **آزمایش و خطا**
- **استدلال منطقی:** پردازش و سازماندهی افکار و نتیجه‌گیری از آنها
  - **استدلال قیاسی:** حرکت از جزئی به کل
  - **استدلال استقرایی:** حرکت از کل به جزئی
- **پژوهش نظام‌مند:** دقیق‌ترین و ظریف‌ترین روش کسب دانش

اهداف تحقیق علمی

Description (fact finding)

توصیف (یافتن حق)

Exploration (looking for patterns)

کشف (جستجوی الگوها)

Analysis (explaining Why or How)

تحلیل (تشریح چرایی و چگونگی)

Prediction (forecasting the likelihood of particular event)

پیش بینی (احتمال رخداد های ویژه)

Problem solving (improvement of current practice)

حل مشکل (ارتقای وضعیت فعلی)

ویژگی‌های مهم تحقیق علمی

۱. فعالیتی منظم و برنامه‌ریزی شده

❖ نیازمند طرح و نقشه قبلی

❖ دارای مراحل معین

❖ دارای زمان بندی مشخص

❖ یک فرایند (پروسه)

۲. معطوف به حل مساله یا یافتن پاسخ برای سوال مشخص

❖ بدون داشتن سوال انجام تحقیق میسر نیست

▪ همه فرایندها متوجه سوال تحقیق است

❖ در ابتدا از پاسخ قطعی بی اطلاع هستیم

▪ ممکن است پاسخ را حدس بزنیم (فرضیه سازی) ولی در فرایند تحقیق باید حدسها را به آزمون بگذاریم

۳. جستجوی مسائل تازه و یافتن پاسخ‌های جدید

۴. نیازمند تخصص در زمینه مورد بررسی

❖ تحقیق از وظایف صاحب نظران هر رشته علمی است

۵. اصل تجاھل؛ تحقیق بی طرف است

❖ تعصب و جانبداری در تحقیق جایز نیست

✓ در این صورت نتایج تحقیق طبق خواسته محقق تنظیم می شود و نه حقیقت

✓ ذهنیت محقق همواره فرایند تحقیق را هدایت می کند

❖ در رشته های علوم انسانی بی طرف بودن بسیار دشوار است

۶. مستلزم جمع آوری اطلاعات فراوان

❖ تحقیق کاملاً مستند بوده و حاصل تخیل نیست

✓ در مرحله فرضیه سازی و یا حدس مربوط به تحقیق تخیل مؤثر است اما در حقیقت این اطلاعات است که فرضیات را بررسی می کند.

❖ بنابراین روش و ابزار کسب اطلاعات در فرایند تحقیق از اهمیت بالایی برخوردار است

۷. نتایج تحقیق؛ مکمل یافته‌های تحقیقات قبل

❖ باید بین یافته‌های جدید و قدیم ارتباط وجود داشته باشد.

✓ علم حاصل انباشته شدن یافته‌های بشر است

۸. برخورداری از قابلیت تعمیر و پیش بینی

❖ یکی از اهداف تحقیق تعمیر است

✓ یافته‌های تحقیق را می‌توان به موارد دیگر تعمیر داد و از

این طریق به قدرت پیش بینی دست یافت

✓ در پایان هر تحقیق باید راهکار و پیشنهاد ارائه شود

انواع تحقیق

بر حسب هدف کلی تحقیق:

تحقیق پایه (بنیادی)

تحقیق کاربردی

انواع تحقیق

□ تحقیق پایه (بنیادی) Basic (Fundamental) research

- هدف بسط و گسترش دانش جدید
- طولانی مدت بوده و نیازمند وقت و هزینه است
- ❖ تحقیقات حوزه داروسازی یا سلول‌های بنیادی

انواع تحقیق

□ تحقیق کاربردی Applied research

- هدف حل مشکل، تصمیم گیری یا پیش بینی و کنترل است

- در حوزه‌های بالین، مدیریت و آموزش کاربرد دارد

- ❖ تحقیق برای حل مشکل

- ❖ تصمیم برای یافتن راه حل بهتر

- ❖ تولید یک محصول، برنامه یا روش کار

- ❖ ارزشیابی یک برنامه

انواع تحقیق

از نظر محل انجام تحقیق:

تحقیق آزمایشگاهی

تحقیق میدانی

انواع تحقیق

از نظر اطلاعات موجود درباره یک متغیر:

تحقیق کاوشی Exploration

تحقیق توصیفی Description

تحقیق تبیینی Explanation

انواع تحقیق

□ تحقیق کاوشی

❖ وجود اطلاعات محدود در رابطه با پدیده مورد مطالعه

❖ به عنوان تحقیق مقدماتی در نظر گرفته می شوند

□ تحقیق توصیفی

❖ شرح پدیده ها

□ تحقیق تبیینی

❖ بررسی روابط علی و معلولی پدیده ها

انواع تحقیق

از نظر نوع داده

تحقیق کمی Quantitative Research

تحقیق کیفی Qualitative Research

تحقیق ترکیبی Mixed Method

انواع متغیر از نظر مقداری که می پذیرند

کیفی

این متغیرها را متغیرهای مقوله‌ای نیز می‌نامند که شامل حالت‌های گوناگون یک ویژگی است
جنس، مذهب، شغل و غیره

کمی

متغیرهایی هستند که برای اندازه‌گیری آن‌ها می‌توان اعداد را به وضعیت آزمودنی و بر طبق قاعده‌ای معین منتسب کرد

تحقیق کمی

Quantitative Research

- ❑ پژوهش بطور نظام مند، مطابق طرحی از پیش تعیین شده پیش می‌رود
- ❑ مطالعه کاملاً کنترل شده است و حداقل تورش وجود دارد
- ❑ به دنبال عوامل مؤثر بوده و با چرایی اتفاق کار ندارد
- ❑ عقلانیت، عینیت، پیش بینی و کنترل

تحقیق کیفی

Qualitative Research

- روش منظم و ذهنی برای بررسی پدیده‌های پیچیده که قابل تبدیل به عدد و رقم نیستند
- به منظور درک و توصیف تجارب انسانی، برداشت و احساسات افراد انجام می‌شود
- جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها همزمان اتفاق می‌افتد
- محقق مهمترین ابزار جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها می‌باشد

اصول فلسفی تحقیق کمی

بر اساس دیدگاه دکارت Decart؛

□ اگر نتوان پدیده‌ای را بطور **عینی** اندازه‌گیری کرد باید اهمیت و هستی آن پدیده مورد تردید و پرسش قرار گیرد

▪ رابطه سببی - علت و معلولی می‌تواند همه چیز را توضیح دهد

اصول فلسفی تحقیق کمی

- ❑ **حقیقت** مطلق بوده، دارای یک واقعیت مجرد قابل اثبات با ملاک و معیارهای علمی و عینی است.
- ❑ برای یافتن **حقیقت** هر چیز اول باید آنرا کاملاً عینی کرد
- ❑ باورها، احساسات و نظرات شخصی توان و شایستگی اندازه گیری واقعیت‌ها را ندارند
  - ابزارهای معتبر، صلاحیت اندازه‌گیری و تولید داده‌ها را دارند
  - هنر محقق این است که یک **ابزار** یا **مقیاس** درست و دقیق را برای اندازه‌گیری آنها تعریف کرده یا توسعه دهد

اصول فلسفی تحقیق کمی

□ تحقیق کمی مستلزم بکارگیری ابزارها و روش‌هایی است که بتواند داده‌های **عددی** را که قابل آزمون با معیارهای **ریاضی** باشد تولید کند

- به همین دلیل این روش را ابزار گرا **Instrumentalism** نیز گویند
- در این راستا دو موضوع اعتبار و پایایی ابزار در تحقیقات کمی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است

What do you see in this picture?

اصول فلسفی تحقیق کیفی

این فلسفه از آموزه‌های **کانت Kant** الهام گرفته است

□ براساس این فلسفه معرفت و شناخت تابع نظریه **نسبیت** است

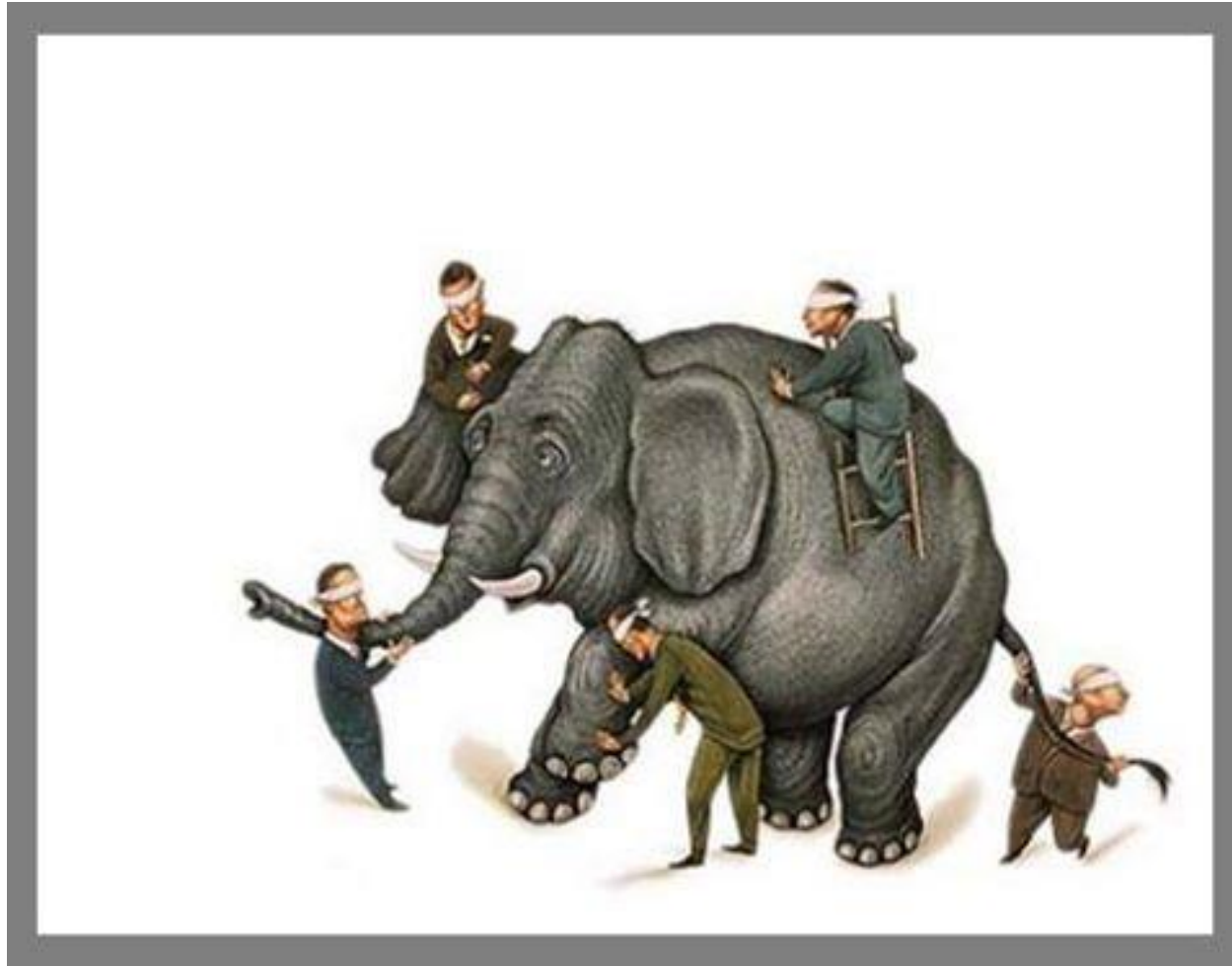
□ شناخت در خلاء صورت نمی‌گیرد بلکه در یک زمینه یا بستر **Context** شکل می‌گیرد

□ ماهیت مستقل از فکر و دلیل نیست

❖ بخصوص در مواردی که انسان و روابط انسانی دخالت دارند

کبریا ز طهر . خوشبخت
زند درو . و بخیر است

What do you see in this picture?

مراحل انجام تحقیق

حوزه مورد علاقه برای تحقیق

مشکل موجود در حوزه مورد علاقه

سوال تحقیق

عنوان تحقیق

منابع کمک کننده در استخراج مشکل

انتخاب روش شناسی تحقیق

□ سوال تحقیق

□ هدف تحقیق

□ ارزش ها و باورهای روش شناسی

□ مهارت محقق